

Dr. Szili Katalin konferencia-megnyitó előadása:

Kárpát-medencei magyar oktatás

„Oktatás: megmaradásunk záloga”

Cél: a Kárpát-medencei magyar nemzeti közösségek szülőföldön maradása, boldogulása és identitása megélésének intézményes garanciarendszerének kialakítása.

Ennek legfontosabb alappillére a magyar kulturális kódrendszer, mint nemzeti és európai érték megőrzése a magyar nyelv, művészeti és tudományos élet támogatásával.

Magyar nyelvű oktatásra nem csak azért van szükség, mert idegen nyelven ne lehetne színvonalas orvosi, mérnöki, közgazdasági stb. munkát végezni. Az anyanyelvű oktatás lehetőségének biztosítása alap, közép és felsőoktatási szinteken elengedhetetlen feltétele, hogy egy közösség rendelkezzen saját értelmiséggel, kultúráját megjelenítő, törekvéseit vállaló és képviselő elittel. Ez a megmaradás, az önazonosság záloga.

A magyar állam alkotmányos kötelességének tesz eleget, amikor az európai normáknak megfelelően a tagállamok közötti kölcsönös együttműködés jegyében a magyar közösségek megmaradását, boldogulását támogatja. Azokét a közösségeket, melyeknek tagjai a XXI. század elején többségében európai polgárok. Kultúrájuk megőrzésének elősegítése az emberi méltóság tiszteletben tartásának alapkövetelménye. Elég, ha az identitás, a nyelv és a vallás szabad megválasztásához fűződő alapvető emberi jogokra gondolunk. Az európai kultúrák megőrzése az európai kohéziót erősítő tényező, az Európát érő globális kihívások közepette.

Egy a magyar nyelvű felsőoktatás lehetőségét az egész Kárpát-medence magyarsága számára megeremtő felsőoktatási stratégia ezt a szilárd, európai, demokratikus, nemzeti identitás megerősítését kívánja szolgálni.

Az elmúlt 25 évben a magyar állam alapvetően három megfontolás alapján támogatta a magyar anyanyelvű felsőoktatást.

1. Sok tehetséges fiatal a kisebbségi helyzetből adódó hátrányok kompenzálása nélkül nem juthatna megfelelő anyanyelvi képzéshez, ami nagymértékben az érvényesülés és a társadalmi integráció ellenében hat.

2. A magyar értelmiség folyamatos képzése a magyar kultúra és tudományosság fejlődésének biztosítója a kisebbségi körülmények között.

3. A magyar tudományos és kulturális élettel azonos mértékben meghatározó a közösségépítés, melyben a társadalmi eróziós folyamatok elkerülése érdekében a magyar értelmiség szerepe elvitathatatlan.

A határon túli magyar oktatás minőségi és mennyiségi fejlesztése érdekében szükséges a mesterszintű felsőoktatás kiszélesítése nemzetközi mesterképzésekkel, doktori programokkal és iskolák alapításával, magyarországi oktatók és intézmények bevonásával. A határon túli magyar értelmiség utánpótlása érdekében több magyar felsőoktatási intézményre, karra, tanszékre, magyar anyanyelvű oktatóra van szükség.

Fontos, hogy az egymással szomszédos országok egyetemi oktatási rendszerei között lehetőség szerint minél több legyen az átjárás.

A XXI. század eleji gazdasági, politikai folyamatok és törekvések felülírják a XX. századi regionális adottságokat, a globális piac szabályai pedig a korábban kizárólagos nemzetállami munkaerőpiacokat.

Az új kihívások új megoldásokat követelnek a nemzeti keretek közt szerveződő oktatási és kulturális intézményrendszerektől. Az új migrációs szokások, stratégiák és folyamatok folyamatosan átrendezik a régió országainak lehetőségeit. Nem könnyű megtalálni az optimális intézményi megoldásokat. Fontos azonban a lehetőségek hatékony, közös kihasználása az integrációs tendenciák erősítése érdekében.

Eltérőek az egyes országok munkaerő-piaci adottságai és a „kibocsátó” kisebbségi közösség igényei. Önmagában sem az anyanyelvi, sem a többségi államnyelvi képzés nem jelent garanciát a kisebbségi magyar hallgatók sikeres érvényesüléséhez. Az új évezredben az erdélyi, felvidéki, kárpátaljai és vajdasági fiatalok karrier orientációjában ugyanúgy a saját szakmai, szellemi, anyagi szempontok dominálnak, mint Európa bármely más részében.

A globális faluvá szűkült világban nem a földrajzi, hanem a gazdasági, szociális távolságok döntik el a menni vagy maradni dilemmát. Ebben a helyzetben egészen más alapon kell a kibocsátó kisebbségi közösség igényeit képviselni.

A tanár-és diákcserek, a részképzések és célprogramok, közös fejlesztések legnagyobb haszonélvezői azok a többségi és kisebbségi magyar és nem magyar hallgatók lesznek, akik képesek két vagy több nyelven tanulni, kommunikálni.

A magyar kormány célja az önálló magyar felsőoktatási intézmények és a részleges önállósággal rendelkező magyar tagozatok hosszú távú működési feltételeinek biztosítása. Ebben a folyamatban a magyar állam a hosszú távú, kiszámítható finanszírozást kívánja előtérbe helyezni, az eseti, pályázati alapú támogatásokkal szemben.

A Magyar Állandó Értekezlet X. ülésén elfogadta a nemzeti jelentőségű intézmények támogatásának kritériumrendszerét. Magyarország a Bethlen Gábor Alapon keresztül támogatja az Erdélyi Magyar Tudományegyetem és a Partiumi Keresztény Egyetem működését biztosító Sapientia Alapítványt, a Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetem magyar tagozatának háttérintézményét, a Studium Alapítványt, a Protestáns Teológiai Intézetet valamint a Római Katolikus Hittudományi Főiskolát és Papnevelő Intézetet, Felvidéken a Selye János Egyetemet, Kárpátalján a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolát.

Szintén a nemzeti jelentőségű programok között támogatjuk az erdélyi felsőoktatási háttérintézmények támogatási programját valamint a Magyar Nemzeti Tanács Oktatási Programján belül a vajdasági magyar egyetemisták felsőoktatási ösztöndíjének kiegészítő támogatását.

Az erdélyi felsőoktatás intézményeinek támogatásában az elmúlt évek legjelentősebb döntése a Sapientia-rendszer megerősítése, és az erdélyi magyar felsőoktatási térben vezető pozicionálása volt.

A Magyarország Kormánya, a Sapientia Alapítvány, a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem és a Partiumi Keresztény Egyetem között megszületett megállapodásban a Kormány vállalta, hogy 2015-ig bezáródóan 4, 16 milliárd Ft fejlesztési támogatásban részesíti a Sapientia rendszert.

Magyarország szintén kiemelten támogatandó intézmények tekinti a Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetemet, a Marosvásárhelyi Művészeti Egyetemet, a Babes-Bolyai Tudományegyetemet, illetve a Protestáns Teológiai Intézetet és a Római Katolikus Hittudományi Főiskolát.

A Kormány kiemelt, a felsőfokú képzésen túlmutató – az orvosi szolgáltatásokhoz való hozzáférés alapjogához, illetve az anyanyelvhasználat jogához kapcsolódó – jelentőséget tulajdonít a Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetem magyar nyelvű képzéseinek.

A Marosvásárhelyi Művészeti egyetem magyar tagozata a nemzeti jelentőségű programok támogatási keretből, a Színházak, bábszínházak, néptáncgyűttesek támogatási program révén jut normatív támogatáshoz.

A tudományegyetemi képzések mellett a Magyar Állam működési támogatásban részesíti a felsőfokú egyházi képzést: a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézetet, amely az erdélyi magyar protestáns- református, unitárius és evangélikus- egyházak lelkészképző egyeteme, és kisebb mértékben a Gyulafehérvári Római Katolikus Hittudományi Főiskola és Papnevelő Intézetet.